

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2019 m. rugsėjis

PARENGTA

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ GRUPĖS**

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	3
ANK 29 straipsnio 4 dalies, 659 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymas	3
<i>Dėl konfiskuotino turto savininko įtraukimo į procesą</i>	3
ANK 415 straipsnio 2 dalies taikymas	4
<i>Dėl 1968 m. Vienos kelių eismo konvencijos, Europos Sąjungos ir nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių saugaus eismo užtikrinimo aspektus, nuostatų taikymo</i>	4
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	6
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	6
BK 222 straipsnio 1 dalies taikymas	6
<i>Dėl būtinojo apgaulingo apskaitos tvarkymo sudėties požymio – padarinių – buvimo asmens veikoje</i>	6
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 58 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatų laikymasis	7
<i>Dėl teismo nešališkumo principo</i>	7
BPK 223 straipsnio nuostatų laikymasis	7
<i>Dėl apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos sudėties teisėtumo</i>	7
III. CIVILINĖS BYLOS	8
Šeimos teisė	8
<i>Dėl bendravimo su vaiku tvarkos ir išlaikymo dydžio nustatymo</i>	8
<i>Dėl turto, santuokos metu įgyto išlaikymo iki gyvos galvos sutarties pagrindu, statuso</i>	9
<i>Dėl teismo leidimo paimiti vaiką iš tėvų išdavimo</i>	10
Civilinio proceso teisė	11
<i>Dėl savivaldybės teisės ginti viešąjį interesą</i>	11
<i>Dėl teismo nutarties, kuria atsisakyta išduoti vykdomąjį raštą, apskundimo</i>	12
Bankroto teisė	12
<i>Dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo iš fizinio asmens bankroto administratoriaus</i>	12

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 29 straipsnio 4 dalies, 659 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymas

Dėl konfiskuotino turto savininko įtraukimo į procesą

Apžvelgiamoje administracinio nusižengimo byloje asmuo buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn pagal ANK 214 straipsnio 3 dalį ir 125 straipsnio 1 dalį ir nubaustas bauda su paimtų automobiliams skirtų prekių konfiskavimu už tai, kad gabeno įvairias automobiliams skirtas prekes, kurių vertė viršija 30 bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, neturėdamas jų įsigijimą ar gabenimą patvirtinančių dokumentų. Vienas esminių pareiškėjo – neįtraukto į administracinio nusižengimo teiseną juridinio asmens UAB „S“ atstovo – prašymo atnaujinti administracinio nusižengimo bylą argumentų buvo tai, kad teismai, administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui pagal ANK 214 straipsnio 3 dalį paskirdami paimtų automobiliams skirtų prekių konfiskavimą, netyrė ir nevertino to, jog šios prekės buvo įgytos ir nuosavybės teise priklausė ne administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui, bet UAB „S“, ir nesprenė šios bendrovės įtraukimo dalyvauti administracinio nusižengimo bylos procese klausimo.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad sistemiškai aiškinant ANK nuostatas, akivaizdu, jog toks asmuo, kurio teises ar teisėtus interesus pažeidžia įsiteisėję nutarimas ar nutartis, privalo būti įtrauktas į bylos procesą ir jam turi būti sudaryta galimybė ginti savo teises ar teisėtus interesus. Teismų praktikoje (bylose, kuriose taikomas turto konfiskavimas) asmenimis, kurių teises ar teisėtus interesus pažeidžia įsiteisėjęs nutarimas ar nutartis, laikomi turto savininkai, kai jie nebuvo įtraukti į procesą. Teisėjų kolegija nurodė, kad tokiais atvejais, kai yra duomenų,

patvirtinančių, kad konfiskuotino turto požymius atitinkantis turtas nuosavybės teise priklauso ne administracinėn atsakomybėn traukiamam, o kitam asmeniui, ir byla išnagrinėjama nepranešus šiam apie teismo posėdžio laiką ir vietą, konstatuojama, kad nebuvo užtikrintas teisingas teismo procesas ir efektyvi savininko teisių gynyba ir tai pripažįstama esminiu proceso teisės pažeidimu.

Teisėjų kolegijos vertinimu, šiuo atveju žemesnės instancijos teismai nepagrįstai sutapatino administracinėn atsakomybėn patrauktą asmenį su juridiniu asmeniu – UAB „S“, kurios vienintelis akcininkas ir direktorius jis yra, ir konfiskavo prekes, nenustatę jų priklausomumo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad apygardos teismas, pasisakydamas dėl turto konfiskavimo taikymo pagrįstumo, šios aplinkybės iš esmės nevertino ir nurodytų prekių priklausomumo netyrė. Esant byloje nepašalintų abejonių dėl paimtų automobiliams skirtų prekių tikrojo savininko (administracinėn atsakomybėn patraukto asmens ar UAB „S“), turėjo būti sprendžiamas UAB „S“ įtraukimo į bylos procesą klausimas ir objektyviai nustatyta, kam priklausė vežamos prekės. Anot teisėjų kolegijos, tik įvertinus pateiktus prekių įsigijimo dokumentus ir nustačius tikrąjį jų savininką galima spręsti ir prašyme atnaujinti administracinio nusižengimo bylą keliamą klausimą dėl ANK 29 straipsnio, reglamentuojančio turto konfiskavimą, nuostatų tinkamo taikymo. Nagrinėjamoje byloje teismai UAB „S“ apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą nepranešė, administracinėn atsakomybėn patraukto asmens administracinio nusižengimo bylą išnagrinėjo ir administracinio poveikio priemonę – paimtų automobiliams skirtų prekių konfiskavimą – paskyrė UAB „S“ įgaliotam atstovui nedalyvaujant. Taigi, teisėjų kolegijos vertinimu, byloje buvo padarytas esminis proceso teisės pažeidimas, kuris sutrukdė išsamiai išnagrinėti bylą, suvaržė neįtraukto į administracinio nusižengimo teiseną asmens teisę būti išklaustam, teikti įrodymus ar paaiškinimus, susijusius su šioje byloje nutartu konfiskuoti turtu, ir galėjo turėti įtakos neteisėtam apygardos teismo sprendimui priimti.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panaikino apygardos teismo nutartį ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apygardos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-40-495/2019

ANK 415 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl 1968 m. Vienos kelių eismo konvencijos, Europos Sąjungos ir nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių saugaus eismo užtikrinimo aspektus, nuostatų taikymo

Šioje administracinio nusižengimo byloje asmuo buvo nubaustas pagal ANK 415 straipsnio 2 dalį už tai, kad vairavo transporto priemonę, kuriai nustatyta tvarka nebuvo atlikta techninė apžiūra. Anot administracinėn atsakomybėn patraukto asmens įgalioto atstovo, pagal Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatas administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo neturėjo pareigos nei pateikti transporto priemonę motorinės transporto priemonės privalomajai apžiūrai, nei laikytis jos atlikimo tvarkos ar periodiškumo, kadangi transporto priemonė registruota ne Lietuvos Respublikoje, taip pat administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo neturėjo pareigos pateikti automobilio techninės apžiūros dokumentų, nes 1968 m. Vienos kelių eismo konvencijoje (toliau – ir Konvencija) nustatytas baigtinis dokumentų, kuriuos turi pateikti vairuotojas, sąrašas, į kurį pirmiau jų nurodytas techninę apžiūrą liudijantis dokumentas nėra įtrauktas.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą teisės taikymo aspektu pagal byloje nustatytas aplinkybes, pirmiausia pažymėjo tai, kad nagrinėjamoje byloje taikytinos 1968 m. Vienos kelių eismo konvencijos nuostatos turi būti aiškinamos sistemiškai su kitomis Europos Sąjungos ir nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių saugaus eismo užtikrinimo aspektus, nuostatomis. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad šios Konvencijos nuostatos Lietuvos Respublikoje galioja nuo 1992 m. lapkričio 20 d., taip pat, kad prie šios Konvencijos yra prisijungusi ir Didžioji Britanija (kurioje automobilis ir buvo registruotas).

Teisėjų kolegija nurodė, kad šioje administracinio nusižengimo byloje, užtikrinant, kad tarptautiniame eisme dalyvaujanti transporto priemonė būtų geros techninės būklės, be kita ko, yra aktuali ir 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/45/ES dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų periodinės techninės apžiūros, kuria panaikinama Direktyva 2009/40/EB (toliau – Direktyva 2014/45/ES). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Direktyvos 2014/45/ES nuostatos Lietuvos nacionalinėje teisėje įgyvendintos pakeitus ir papildžius Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatas (2017 m. spalio 19 d. įstatymo redakcija), taigi šio įstatymo nuostatos yra suderintos su jo priede nurodytais Europos Sąjungos teisės aktais (Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 1 straipsnio 3 dalis). Atsižvelgiant į tai, Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatos negali būti aiškinamos atsietai nuo pirmiau nurodytų tarptautinių ir Europos Sąjungos teisės aktų nustatytų reikalavimų. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad Direktyva 2014/45/ES nustato tik minimalius viešuosiuose keliuose naudojamų transporto priemonių periodinės techninės apžiūros reikalavimus (1 straipsnis), o Konvencija valstybėms suteikia diskreciją įtvirtinti ir kitas (papildomas) nuostatas, jei jos neprieštarauja Konvencijoje nustatytiems saugumo principams (3 straipsnis, 5 priedo 1 straipsnis).

Taigi, teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėjas nepagrįstai vadovaujasi Konvencijos 35 straipsniu, reglamentuojančiu transporto priemonės registravimą ir tai įrodančių dokumentų išdavimą (turėjimą), nes šiuo atveju asmuo nubaustas ne už nustatyta tvarka neįregistruotos transporto priemonės eksploatavimą, o už transporto priemonės eksploatavimą be privalomosios techninės apžiūros. Konvencijos 39 straipsnyje, 5 priedo, reglamentuojančio automobiliams ir priekaboms taikomus techninius reikalavimus, 1 straipsnyje nurodyta, kad kiekvienas tarptautiniame eisme dalyvaujantis automobilis, priekaba ir transporto priemonių junginys turi atitikti šios Konvencijos 5 priedo nuostatas; be to, jie turi būti geros techninės būklės; visos tarptautiniame eisme dalyvaujančios transporto priemonės turi atitikti techninius reikalavimus, galiojusius jų registravimo valstybėje tuo metu, kai jos buvo pradėtos eksploatuoti. Pagal Direktyvos 2014/45/ES 4 straipsnio 1, 2, 4 dalis kiekviena valstybė narė užtikrina, kad jos teritorijoje registruotas transporto priemonės pagal šią direktyvą periodiškai tikrintų valstybės narės, kurioje tos transporto priemonės yra užregistruotos, įgalioti techninės apžiūros centrai; techninę apžiūrą atlieka valstybė narė, kurioje užregistruota transporto priemonė, valstybinė įstaiga, kuriai ta valstybė patikėjo šią užduotį, arba tos valstybės narės paskirtos ir prižiūrimos įstaigos ar įmonės, įskaitant įgaliotas privačiasias įstaigas; valstybės narės užtikrina, jog pagal nacionalinę teisę būtų įpareigojama užtikrinti, kad transporto priemonė yra saugi ir tinkamos naudoti keliuose būklės.

Teisėjų kolegija nurodė, kad šiuo atveju bylos duomenimis nustatyta, kad administracinėn atsakomybėn patraukto asmens vairuota transporto priemonė buvo registruota Didžiojoje Britanijoje, transporto priemonės techninė apžiūra galiojo iki 2016 m. balandžio 16 d., byloje duomenų, kad pažeidimo fiksavimo metu transporto priemonei buvo atlikta ir galiojo privalomoji techninė apžiūra, nėra, asmuo policijos pareigūnui tai įrodančių dokumentų nepateikė, taigi tokios transporto priemonės eksploatavimas, anot teisėjų kolegijos, pažeidžia teisės aktų reikalavimus. Dėl to, teisėjų kolegijos vertinimu, tokie administracinėn atsakomybėn patraukto asmens veiksmai pagal nustatytas faktines aplinkybes institucijos ir teismų teisingai kvalifikuoti pagal ANK 415 straipsnio 2 dalį.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija administracinėn atsakomybėn patraukto asmens įgalioto atstovo prašymą atnaujinti administracinio nusižengimo bylą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-42-693/2019

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 222 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl būtinojo apgaulingo apskaitos tvarkymo sudėties požymio – padarinių – buvimo asmens veikoje

Šioje baudžiamojoje byloje kasatorius buvo nuteistas pagal BK 222 straipsnio 1 dalį už tai, kad, turėdamas tikslą nusišalinti bankrutuojančios UAB „T“ neteisėtą veiklos perkėlimą į VšĮ „S“, būdamas VšĮ „S“ direktorius ir pagal Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 21 straipsnio 1 dalį būdamas atsakingas už apskaitos organizavimą ir dokumentų išsaugojimą, neužtikrino, kad VšĮ „S“ buhalterinė apskaita būtų tvarkoma pagal Buhalterinės apskaitos įstatymo reikalavimus.

Kasacinis teismas pirmiausia pažymėjo, kad pagal BK 222 straipsnio 1 dalį atsako tas, kas apgaulingai tvarkė teisės aktų reikalaujamą buhalterinę apskaitą, jeigu dėl to negalima visiškai ar iš dalies nustatyti asmens veiklos, jo turto, nuosavo kapitalo ar įsipareigojimų dydžio ar struktūros. BK 222 straipsnyje nurodyto nusikaltimo sudėtis yra materialioji, todėl baudžiamoji atsakomybė kyla tik tuo atveju, kai netinkamas buhalterinės apskaitos tvarkymas sukelia šiame BK straipsnyje nurodytus padarinius – dėl tyčinių buhalterinės apskaitos pažeidimų negalima visiškai ar iš dalies nustatyti asmens veiklos, jo turto, nuosavo kapitalo ar įsipareigojimų dydžio ar struktūros. Šiuos duomenis turi būti įmanoma nustatyti analizuojant to asmens (ūkio subjekto) buhalterinės apskaitos dokumentus. Jei to padaryti tokiu būdu (o ne atliekant priešpriešinius patikrinimus, ikiteisminį tyrimą ir pan.) negalima, atsiranda šiame straipsnyje nurodyti padariniai ir kaltininkui kyla baudžiamoji atsakomybė (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-426/2013, 2K-16/2014, 2K-180/2014, 2K-7-234-942/2015 ir kt.). Kartu kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad tam, jog teismas padarytų išvadą dėl negalimumo visiškai ar iš dalies nustatyti įmonės veiklos, jos turto, nuosavo kapitalo ar įsipareigojimų dydžio ar struktūros, turi būti nustatyta, kad padaryta daug Buhalterinės apskaitos įstatymo pažeidimų, t. y. į apskaitą neįtraukta ar apgaulingai įtraukta ne viena, o keliolika ar net keliasdešimt buhalterinių operacijų. Jei į buhalterinę apskaitą neįtraukta viena buhalterinė operacija ir tiksliai žinoma jos piniginė išraiška, teisėjų kolegijos nuomone, vargu ar pateisinama būtų išvada dėl negalimumo visiškai ar iš dalies nustatyti įmonės veiklos, jos turto, nuosavo kapitalo ar įsipareigojimų dydžio ar struktūros (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-498/2011). Be to, teisėjų kolegija pabrėžė, kad svarbu konstatuoti priežastinį ryšį tarp buhalterinės apskaitos pažeidimų ir kilusių padarinių. Smulkūs, nereikšmingi buhalterinės apskaitos pažeidimai gali neturėti įtakos BK 222 straipsnio 1 dalyje nustatytų padarinių kilimui. Dėl to teismas turi patikrinti specialisto išvadą dėl kilusių padarinių (negalimumo visiškai ar iš dalies nustatyti įmonės veiklos, jos turto, nuosavo kapitalo ar įsipareigojimų dydžio ar struktūros) pagal baudžiamojoje teisėje nustatytus reikalavimus (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-356-696/2017).

Teisėjų kolegija nurodė, kad skundžiamuose teismų nuosprendžiuose konstatuota, jog VšĮ „S“ apskaita buvo vedama apgaulingai, nes 2011 metų sausį VšĮ „S“ iš UAB „T“ įsigijo presą makulatūrai, 2011 metų kovą – aštuonis konteinerius stiklui ir du konteinerius makulatūrai ir šias operacijas atliko nesurašius jokio apskaitos dokumento, o VšĮ „S“ direktorius (kasatorius) iš UAB „T“ įsigytas materialines vertybes apskaitoje fiksavo ne tuo ūkinės operacijos turiniu. Šiame kontekste kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad vien tik aplinkybė, jog UAB „T“ anksčiau turėtą presą makulatūrai ir konteinerius atitinkamai iš UAB „M“ ir UAB „F“ įsigijo VšĮ „S“, nesudaro pagrindo teigti, kad kilo BK 222 straipsnio 1 dalyje nurodyti padariniai, nes pati preso makulatūrai pirkimo iš UAB „M“ ir aštuonių konteinerių stiklui bei dviejų konteinerių makulatūrai pirkimo iš UAB „F“ operacija buvo fiksuota VšĮ „S“ buhalterinėje apskaitoje, yra tiksliai žinoma jų

piniginė išraiška, todėl nėra pagrindo teigti, kad dėl to negalima nustatyti įmonės turto, nuosavo kapitalo ar išipareigojimų dydžio ar struktūros.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad kasatoriaus veikoje nėra BK 222 straipsnio 1 dalyje nustatyto nusikaltimo sudėties, t. y. būtiną šio nusikaltimo požymio – padarinių, ir pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria kasatorius nuteistas pagal BK 222 straipsnio 1 dalį, ir apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalis dėl kasatoriaus nuteisimo pagal BK 222 straipsnio 1 dalį palikta nepakeista, panaikino ir šią baudžiamosios bylos dalį jam nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-224-976/2019

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 58 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatų laikymasis

Dėl teismo nešališkumo principo

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje vienas iš kasacinio skundo argumentų buvo tas, kad bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties pirmosios instancijos teismas, kadangi nuosprendį, kuriuo kasatorius nuteistas pagal BK 178 straipsnio 2 dalį, priėmė ta pati teisėja, kuri anksčiau toje pačioje byloje priėmė nutartį nutraukti baudžiamąją bylą kasatoriui (ši nutartis vėliau buvo panaikinta).

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad BPK 58 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta, jog teisėjas negali dalyvauti procese ar pakartotinai nagrinėti tos pačios bylos, jeigu jis priėmė nuosprendį pirmosios instancijos teisme, negali nagrinėti tos pačios bylos apeliacine ir kasacine tvarka, taip pat iš naujo nagrinėti tos bylos pirmosios instancijos teisme tuo atveju, kai panaikintas jo priimtas nuosprendis. Kaip nurodė teisėjų kolegija, šioje byloje Šiaulių apylinkės teismo 2018 m. spalio 1 d. nuosprendį, kuriuo kasatorius nuteistas pagal BK 178 straipsnio 2 dalį, priėmė teisėja, kuri iki skundžiamo nuosprendžio priėmimo toje pačioje byloje anksčiau buvo priėmusi ne nuosprendį, o nutartį nutraukti baudžiamąją bylą. Pasak teisėjų kolegijos, tai neatitinka BPK 58 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyto pagrindo pripažinti teismą šališku. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal teismų praktiką teismo kaip šališko vertinimas pirmiausia priklauso nuo to, ar proceso dalyviams teismas gali atrodyti esąs šališkas. Teismų praktikoje ne kartą išaiškinta, kad baudžiamajame procese teismo nešališkumo principas pirmiausia suvokiamas kaip suinteresuotų bylos baigtimi proceso dalyvių, ypač kaltinamojo, garantija, kad baudžiamoji byla būtų išnagrinėta teismo, neturintio ir neišreiškiančio jokio išankstinio nusistatymo dėl proceso dalyvių, ir tuo atveju, kai kaltinamajam proceso metu nekyla abejonių dėl jo bylos nagrinėjimo objektyvumo (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-243/2009 ir kt.).

Teisėjų kolegija nurodė, kad pirmiau priimtoje nutartyje nutraukti baudžiamąją bylą teisėja byloje surinktų įrodymų nevertino, dėl kasatoriaus kaltumo nepasisakė, o minėta nutartimi priimtas sprendimas nebuvo nepalankus kasatoriui. Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad nušalinimų teisėjai nei kasatorius, nei jo gynėjas, nei kiti proceso dalyviai nereiškė, kasatoriaus apeliaciniame skunde apie teisėjos šališkumą taip pat neužsimenama.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus kasacinis teismas nuteistojo kasacinį skundą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-210-511/2019

BPK 223 straipsnio nuostatų laikymasis

Dėl apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos sudėties teisėtumo

Šioje baudžiamojoje byloje esminis nuteistojo kasacinio skundo argumentas buvo dėl to, kad skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nuosprendį priėmė ir pasirašė ne ta Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, kuri išnagrinėjo bylą.

Kasacinis teismas pirmiausia pažymėjo tai, kad BPK 223 straipsnyje nustatyta, jog kiekvieną baudžiamąją bylą turi išnagrinėti tos pačios sudėties teismas. Jeigu kuris nors iš teisėjų dėl kokios nors priežasties negali toliau dalyvauti posėdyje, jį gali pakeisti kitas teisėjas, tačiau byla turi būti pradėdama nagrinėti iš pradžių, išskyrus BPK 222 straipsnyje („Atsarginis teisėjas“) nustatytus atvejus. Šiame BPK straipsnyje įtvirtintas teismo sudėties nekeičiamumo principas, užtikrinantis išsamų ir nešališką bylos išnagrinėjimą, todėl jame nustatytų reikalavimų turi būti laikomasi nagrinėjant bylas ne tik pirmosios, bet ir apeliacinės instancijos teisme. Kiekvieną baudžiamąją bylą teisme nagrinėja tie teisėjai, kuriems nagrinėti ji paskirta. BPK 323 straipsnyje, reglamentuojančiame apeliacinės bylos parengimą nagrinėti teismo posėdyje, nustatyta, kad apeliacinį skundą gavusio teismo pirmininkas ar to teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas paskiria pranešėją. Kai pranešėjas parengia bylą posėdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas, apygardos teismo pirmininkas arba Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas sudaro Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegiją ir vieną iš šių teisėjų patvirtina kolegijos pirmininku. Kolegijos teisėjai susipažįsta su apeliaciniu skundu, atsiliepimais į jį ir byla.

Šioje byloje, kaip pažymėjo kasacinis teismas, Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko 2018 m. lapkričio 16 d. patvarkymu baudžiamojame byloje dėl nuteistojo apeliacinio skundo pranešėja buvo paskirta teisėja J. Mačionytė. To paties teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko 2018 m. lapkričio 21 d. patvarkymu, vadovaujantis BPK 323 straipsnio 4 dalimi, bylai nagrinėti apeliacine tvarka sudaryta trijų teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų J. Mačionytės, kuri patvirtinta kolegijos pirmininke, teisėjų V. Norkūnaitės ir E. Rimšelio. Pagal apeliacinės instancijos teismo 2018 m. gruodžio 18 d. teismo posėdžio protokolą nagrinėjant bylą dalyvavo pirmiau nurodytu Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko patvarkymu sudaryta teisėjų kolegija. Išnagrinėjęs nuteistojo apeliacinį skundą, apeliacinės instancijos teismas 2019 m. sausio 18 d. priėmė nuosprendį, kuriuo apeliacinį skundą tenkino iš dalies ir pirmosios instancijos teismo nuosprendį pakeitė. Tačiau apeliacinės instancijos teismo nuosprendyje nurodyta, kad baudžiamąją bylą pagal nuteistojo apeliacinį skundą išnagrinėjo ir nuosprendį pasirašė teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininkės ir pranešėjos J. Mačionytės ir teisėjų V. Norkūnaitės bei A. Cinino. Byloje duomenų, kad Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininko 2018 m. lapkričio 21 d. patvarkymu sudaryta teisėjų kolegijos sudėtis būtų buvusi pakeista, nėra. Dėl to kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pripažino, kad baudžiamąją bylą pagal nuteistojo apeliacinį skundą dėl Vilniaus regiono apylinkės teismo 2018 m. spalio 23 d. nuosprendžio apeliacine tvarka išnagrinėjo neteisėtos sudėties teisėjų kolegija, nes iš nuosprendžio matyti, jog bylą išnagrinėjo ir nuosprendį pasirašė teisėjas A. Cininas, įstatymo nustatyta tvarka nepaskirtas kolegijos nariu.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, konstatavusi, kad apeliacinės instancijos teismas padarė esminį baudžiamąjo proceso įstatymo pažeidimą (BPK 369 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 3 dalis), t. y. pažeidė nuteistojo teisę, kad jo byla apeliacine tvarka būtų išnagrinėta pagal įstatymus sudaryto nepriklausomo ir nešališko teismo (BPK 44 straipsnio 5 dalis, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis), apeliacinės instancijos teismo nuosprendį panaikino ir bylą perdavė iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-217-976/2019

III. CIVILINĖS BYLOS

Šeimos teisė

Dėl bendravimo su vaiku tvarkos ir išlaikymo dydžio nustatymo

Santuokos nutraukimo byloje, be kitų klausimų, buvo sprendžiamas nepilnamečio vaiko bendravimo su tėvais nustatymo bei vaiko išlaikymo klausimas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos

teismai vaiko gyvenamąją vietą nustatė su motina (ieškove), iš tėvo (atsakovo) priteisdami išlaikymą vaikui, taip pat nustatė atsakovo ir ieškovės bendravimo su vaiku tvarką.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismas nustato tik skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką, todėl teismai nepagrįstai nustatė vaiko bendravimo tvarką su ieškove, su kuria nustatyta vaiko gyvenamoji vieta. Kasacinis teismas nurodė, kad sprendžiant dėl skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkos, pirmiausia turėtų būti orientuojamasi į maksimalų laiką, kurį vaikas praleidžia su kiekvienu iš tėvų savaitgaliais, švenčių dienomis ir atostogų metu, suvienodinimą bei tam tikro laiko, kurį vaikas galėtų bendrauti su skyrium gyvenančiu tėvu darbo dienomis, nepakenkiant normaliam vaiko dienos režimui, nustatymą. Apžvelgiamoje byloje teismai nustatė tokią vaiko bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu tvarką, pagal kurią vaikas kas antrą savaitę praleidžia su skyrium gyvenančiu tėvu tiek pat laiko, kiek ir su motina, su kuria nustatyta vaiko gyvenamoji vieta („50:50 procentų laiko“ modelis). Kasacinis teismas nusprendė, kad toks vaiko bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) modelis nėra iš esmės nesuderinamas su vaiko interesais ar negalimas pagal Lietuvos teisę. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 19 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-969/2016 pasisakyta tik dėl vienos iš tokio modelio įgyvendinimo formų, pagal kurią vaikas kas antrą dieną pakaitomis gyventų su kiekvienu iš skyrium gyvenančių tėvų, nustatymo sąlygų, konstatuojant, kad tokia aptariamo modelio įgyvendinimo forma gali būti nustatoma tik išskirtiniais atvejais, kai: 1) dėl jos sutaria abu tėvai, 2) su ja sutinka vaikas, sugebantis išreikšti savo pažiūras, ir 3) teismas nustato, kad būtent tokia tvarka geriausiai atitiks vaiko interesus.

Kasacinio teismo vertinimu, apžvelgiamoje byloje teismų nustatyta skyrium gyvenančio tėvo bendravimo su vaiku modelio įgyvendinimo forma yra ne tokia krašutinė, t. y. nereikalauja kasdieninio vaiko kilnojimosi iš vieno tėvo pas kitą, nesukelia vaikui tiek streso, nereikalauja tiek tėvų resursų; todėl ji gali būti taikoma ir nesant vienos iš nutartyje Nr. 3K-3-99-969/2016 nurodytos sąlygos – tėvų sutarimo dėl skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkos. Vis dėlto, tokią skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką teismas gali nustatyti tik konstatavęs, jog būtent ji geriausiai atitinka vaiko interesus. Sprendžiant dėl tokios skyrium gyvenančio tėvo bendravimo su vaiku tvarkos teisiškai reikšmingomis aplinkybėmis, be kita ko, laikytina kiekvieno iš vaiko tėvų gyvenamoji vieta, vaiko ugdymo įstaigų vieta, vaiko socialiniai ryšiai su kiekvienu iš tėvų gyvenamosiose vietose ar šalia jų gyvenančiais kitais asmenimis, kiekvieno iš tėvų užimtumas, jų galimybė pristatyti vaiką į ugdymo įstaigas ir paimti iš jų, kt. Tačiau skundžiamuose teismų procesiniuose sprendimuose šios reikšmingos aplinkybės nėra aptartos.

Pasisakydamas dėl išlaikymo vaikui dydžio, kasacinis teismas nurodė, jog turi būti atkreipiamas dėmesys į tėvų pareigų tenkinant vaiko poreikius pasiskirstymą, t. y. kiek laiko ir kokių tikslu kiekvienas iš tėvų praleidžia su vaiku. Tuo atveju, kai vaiko faktiškai praleidžiamas laikas su abiem tėvais yra vienodas, abu tėvai faktiškai tenkina daugumą vaiko poreikių, turėdami atitinkamų išlaidų. Šių išlaidų, susijusių su kasdieninių, einamųjų vaiko poreikių tenkinimu, priteisimas iš vieno iš tėvų reikštų jų teisių ir pareigų disbalansą. Tačiau kai kurių vaiko poreikių tenkinimas reikalauja atitinkamų periodinių ar vienkartinį tėvų išlaidų. Nesant tėvų susitarimo dėl tokių išlaidų pasiskirstymo, preziumuojama, kad jas patiria tas iš tėvų, su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta. Kasacinis teismas sprendė, kad teismai, nustatę, jog vaiko faktiškai praleidžiamas laikas su kiekvienu iš tėvų yra lygus, bei įvertinę vaiko poreikius ir tėvų turtinę padėtį, iš esmės pagrįstai sprendė priteisti iš atsakovo vaiko išlaikymą kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis. Tačiau kadangi teismų procesinių sprendimų dalys dėl vaiko gyvenamosios vietos ir bendravimo su atsakovu tvarkos nustatymo, neišsiaiškinus visų svarbių aplinkybių, buvo panaikintos, kasacinis teismas atitinkamai panaikino ir teismo sprendimų dalis dėl vaiko išlaikymo ir šias bylos dalis perdavė apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-969/2019

Dėl turto, santuokos metu įgyto išlaikymo iki gyvos galvos sutarties pagrindu, statuso

Santuokos nutraukimo byloje dalijant sutuoktinių turtą kilo ginčas, ar santuokos galiojimo metu atsakovo pagal išlaikymo iki gyvos galvos sutartį, sudarytą su trečiuoju asmeniu, įgytas butas laikytinas bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai šį ginčo butą pripažino atsakovo asmenine nuosavybe.

Pagal išlaikymo iki gyvos galvos sutartį rentos gavėjas – fizinis asmuo perduoda jam priklausantį gyvenamąjį namą, butą, žemės sklypą ar kitokį nekilnojamąjį daiktą rentos mokėtoji nuosavybės teise, o rentos mokėtojas įsipareigoja išlaikyti rentos gavėją ir (arba) šio nurodytą asmenį (asmenis) iki gyvos galvos. Kasacinis teismas pažymėjo, kad išlaikymo iki gyvos galvos sutartis yra fiduciarinė, grindžiama asmeniniu pasitikėjimu, rentos gavėjui paprastai yra svarbios asmens, teikiančio išlaikymą, savybės, lemiančios pasitikėjimą rentos davėjo asmeniu ir atitinkamai rentos gavėjo sprendimą sudaryti išlaikymo iki gyvos galvos sutartį.

Kasacinis teismas nurodė, kad buto teisinė registracija atsakovo vardu savaime neįrodo atsakovo asmeninės nuosavybės teisės, nes turto teisinė registracija viešame registre atlieka teisių išviešinimo, o ne teisių nustatymo funkciją. Tačiau kilus sutuoktinių ginčui dėl turto kiekvienu atveju svarbu nustatyti, ar turtas yra asmeninė ar bendroji jungtinė nuosavybė. Tais atvejais, kai turtas yra įgytas šalims gyvenant santuokoje, preziumuojama, kad toks turtas yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, o ši prezumpcija gali būti nuginčyta tik leistinomis priemonėmis, nustatytomis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.89 straipsnio 2 dalyje. Atsakovas pateikė jo asmeninę nuosavybės teisę į ginčo butą patvirtinančią įrodymą – notariškai patvirtintą išlaikymo iki gyvos galvos sutartį, sudarytą jo asmeniškai su trečiuoju asmeniu (rentos gavėja). Duomenų, patvirtinančių, kad išlaikymo iki gyvos galvos sutartis buvo sudaryta ir su ieškove, byloje nėra. Dėl to kasacinis teismas padarė išvadą, kad ieškovės veiksmai – pagalba buityje, bendravimas su rentos gavėja – nepatvirtina, kad šie ieškovės veiksmai buvo pagrįsti susiklosčiusiais išlaikymo iki gyvos galvos teisiniais santykiais. Faktas, kad atsakovui teikiant išlaikymą sutarties vykdymo metu iki rentos gavėjos mirties buvo naudojamos santuokinės lėšos, teismų byloje nebuvo nustatytas.

Kadangi išlaikymo iki gyvos galvos sutartimi rentos gavėjas išreiškia pasitikėjimą konkrečiu asmeniu, sutikdamas būti jo prižiūrimas, kasacinis teismas sprendė, kad rentos mokėtojo sutuoktinis, kuris įstatyme nustatyta forma nėra išreiškęs savo valios atlikti tokius veiksmus rentos gavėjui, o šis savo ruožtu nėra išreiškęs pasitikėjimo rentos mokėtojo sutuoktiniu ir gali nepageidauti būti nuo jo priklausomas, negali būti įpareigotas teikti išlaikymą. Konstatavęs, kad atsakovo pateikta išlaikymo iki gyvos galvos sutartis teikia pagrindą spręsti, kad bendrosios jungtinės nuosavybės prezumpcija byloje nuginčyta, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272-687/2019

Dėl teismo leidimo paimiti vaiką iš tėvų išdavimo

Pareiškėja (vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba) kreipėsi į teismą su prašymu išduoti teismo leidimą paimiti vaiką iš tėvų. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai prašymą patenkino.

Kasacinis teismas konstatavo, kad bylos dėl teismo leidimų išdavimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą neturėtų būti laikomos išimtimi iš teisiniame reglamentavime ir teismų praktikoje suformuluotų asmens teisės į teisingą procesą standartų, t. y. apie pradėtą teisminį procesą turėtų būti tinkamai informuojami ir į jį įtraukiami vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, savo nuomonę suformuluoti galintis vaikas turėtų būti išklaustas tiesiogiai, dalyvaujant psichologui ar per atstovą, turi būti įvertinta asmens galimybė ginti savo teises savarankiškai (be atstovo) ir kt.

Taip pat kasacinis teismas nurodė, kad nepriklausomai nuo to, ar byla dėl leidimo paimiti vaiką iš tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą būtų nagrinėjama rašytinio ar žodinio proceso tvarka, teismas negali apsiriboti vien tik formaliųjų požymių (procedūrinių aspektų, susijusių su grėsmės lygio nustatymu) patikrinimu, bet turi iš esmės patikrinti ir įvertinti taip pat ir faktines konkrečiu atveju susiklosčiusias aplinkybes – faktinę situaciją tiek vaiko paėmimo iš jo tėvų ar kitų vaiko

atstovų pagal įstatymą momentu, tiek ir bylos nagrinėjimo teisme metu. Atsižvelgiant į tai, byla dėl leidimo paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą galėtų būti nagrinėjama rašytinio proceso tvarka tik išimtiniais atvejais, kai iš pareiškėjo teismui pateiktų duomenų ir įrodymų visiškai aiški konkrečiu atveju susiklosčiusi faktinė situacija, tėvų ar kitų atstovų pagal įstatymą ir paties vaiko, sugebančio suformuluoti savo nuomonę, pozicija dėl vaiko paėmimo. Jeigu byla pirmosios instancijos teisme buvo išnagrinėta rašytinio proceso tvarka, apeliacinės instancijos teismas visais atvejais bylą turi nagrinėti žodinio proceso tvarka, užtikrindamas visas procesines garantijas, kurių reikalauja tokios kategorijos bylų pobūdis.

Kasacinis teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismo nutartis buvo priimta formaliai nurodant vaiko tėvus kaip suinteresuotus asmenis, tačiau neinformavus jų apie teismo posėdį. Nors bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu galiojęs teisinis reguliavimas (kuris vėliau buvo pakeistas) iš esmės vertė teismą rinktis tarp pareigos išnagrinėti bylą per įstatyme nustatytą terminą ir pareigos tinkamai informuoti byloje dalyvaujančius asmenis apie teismo posėdį, kasacinio teismo vertinimu, prioritetine laikytina būtent pastaroji pareiga. Kadangi šioje byloje tėvų neinformavimu apie pirmosios instancijos teismo posėdį nebuvo remiamasi, kasacinis teismas vien šio procesinio pažeidimo nepripažino pagrindu naikinti apeliacinės ir pirmosios instancijos teismų procesinių sprendimus, tačiau nesant byloje duomenų apie vaiko įtraukimą į su juo susijusių sprendimų priėmimą, konstatavo tiek vaiko tėvų, tiek paties vaiko teisių, įtvirtintų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 ir 8 straipsniuose, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 12 straipsnyje ir Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 11 dalyje, pažeidimą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad bylose dėl teismo leidimų paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą išdavimo sprendžiamų klausimų svarba lemia teismo posėdžio pirmininko ar kito bylą nagrinėjančio teisėjo pareigą įsitikinti, ar byloje dalyvaujantys asmenys be atstovo pagalbos sugeba (sugebės) tinkamai ginti savo teises, o tuo suabejojus, pasiūlyti šiems asmenims pasirūpinti, kad jiems būtų atstovaujama procese. Atsižvelgęs į vaiko tėvo teismui teiktų dokumentų turinį ir formą bei vaiko tėvų pasisakymus apeliacinės instancijos teismo posėdžio, kuriame jie dalyvavo be atstovo, metu, kasacinis teismas darė išvadą, kad jie gerai nesuprato nagrinėjamos bylos esmės. Todėl apeliacinės instancijos teisme vaiko tėvams turėjo būti pasiūlyta pasirūpinti atstovavimu, o to nepadarius, buvo pažeista Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 161 straipsnio 1 dalyje nustatyta teismo pareiga.

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, kasacinis teismas konstatavo, kad visumos pozityviųjų valstybės pareigų, susijusių su tinkamu vaiko tėvų ir paties vaiko įtraukimu į bylos nagrinėjimo procesą, nevykdymas pažeidė procesinį teisingumą byloje, todėl apeliacinės instancijos teismo nutartį panaikino ir bylą šiam teismui perdavė nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-308-969/2019

Civilinio proceso teisė

Dėl savivaldybės teisės ginti viešąjį interesą

Ieškovė (miesto savivaldybės administracija) prašė teismo pripažinti niekinėmis ir negaliojančiomis atsakovų (administravimo bendrovės ir gyvenamojo namo patalpų savininkų) bendrojo naudojimo objektų valdymo, naudojimo ir priežiūros jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties tam tikras nuostatas kaip prieštaraujančias imperatyvioms įstatymų normoms. Atsakovai ginčijo ieškovės teisę kreiptis į teismą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai padarė išvadą, kad ieškovė turi tokią teisę.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad teisė reikšti ieškinį viešajam interesui ginti nėra tapati viešojo intereso įgyvendinimo funkcijai. Ši teisė turi būti aiškiai nustatyta įstatyme. Tai, kad valstybės ar savivaldybės institucijai yra suteikta kompetencija įgyvendinti tam tikras valstybės ar savivaldybės funkcijas, savaime nereiškia, kad ta institucija automatiškai yra įgaliota ir reikšti ieškinį viešajam interesui ginti, netgi jei tos funkcijos yra priežiūros ar kontrolės pobūdžio. Ieškovė

savo teisę ginti viešąjį interesą kildina iš Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 42 punkte įtvirtintos ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. D1-612 patvirtintose Pavyzdinėse taisyklėse detalizuotos savivaldybių savarankiškos funkcijos prižiūrėti ir kontroliuoti bendrojo naudojimo objektų valdytojų veiklą, susijusią su teisės aktų jiems priskirtų funkcijų vykdymu. Kasacinio teismo vertinimu, Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 42 punkte nustatyta savivaldybės priežiūros ir kontrolės funkcija, bet ne teisė reikšti ieškinį viešajam interesui ginti CPK 49 straipsnio 2 dalies įgyvendinimo tikslais. Be to, kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad CPK 49 straipsnio 2 dalyje pateikta nuoroda į įstatymus turi būti aiškinama kaip reiškianti tai, jog teisė reikšti ieškinį viešajam interesui ginti turi būti nustatyta įstatymuose, o ne juos įgyvendinančiuose teisės aktuose. Todėl teisiniu pagrindu, įgalinančiu ieškovę reikšti ieškinį viešajam interesui ginti, negali būti ir Pavyzdinės taisyklės.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovė neįrodė savo teisės ginti viešąjį interesą civilinio proceso tvarka ginčijant gyvenamojo namo patalpų savininkų bendrojo naudojimo objektų valdymo, naudojimo ir priežiūros jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį. Dėl to teismų procesiniai sprendimai buvo panaikinti ir byla nutraukta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-267-611/2019

Dėl teismo nutarties, kuria atsisakyta išduoti vykdomąjį raštą, apskundimo

Ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama išduoti vykdomuosius dokumentus dėl skolos išieškojimo iš atsakovų. Pirmosios instancijos teismas prašymą atmetė. Apeliacinės instancijos teismas apeliacinį procesą nutraukė. Byloje buvo nagrinėjamas klausimas dėl galimybės skųsti teismo nutartį atsisakyti išduoti vykdomąjį raštą.

Kasacinis teismas nurodė, kad vykdymo procesas prasideda nuo to momento, kai išieškotojas teismo jam išduotą vykdomąjį dokumentą pateikia vykdyti antstoliui ir šis vykdomąjį dokumentą priima. Taigi vykdomojo rašto išdavimo procedūra, nors ir glaudžiai susijusi su vykdymo procesu, nėra vykdymo proceso dalis. Dėl to kasacinis teismas padarė išvadą, kad teismo nutarčių dėl atsisakymo išduoti vykdomąjį raštą apskundimui taikytinas ne CPK 612 straipsnis, reglamentuojantis vykdymo procese priimtų teismo nutarčių apskundimą, bet bendroji teismo priimtų nutarčių apskundimą reglamentuojanti teisės norma – CPK 334 straipsnio 1 dalis. Kadangi įstatymo leidėjas teismo nutarties, kuria atsisakyta išduoti vykdomąjį raštą, apskundimo galimybės *expressis verbis* (tiesiogiai, aiškiais žodžiais) neįvardijo, kasacinis teismas vertino, ar tokia teismo nutartis užkerta galimybę tolesnei bylos eigai.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad, nesant vykdomojo dokumento, vykdymo procesas negali prasidėti ir įvykti, todėl, teismui atsisakius išduoti vykdomąjį raštą, asmuo neįgyja galimybės įgyvendinti savo teisės į priverstinį teismo sprendimo vykdymą. Be to, sprendžiant vykdomojo rašto išdavimo klausimą, ginčo teiseną jau yra pasibaigusi ir sprendimas (ar jo dalis) yra įsiteisėjęs, todėl asmuo, kurio prašymas išduoti vykdomąjį raštą nebuvo patenkintas, negali pateikti apeliacinio skundo, taigi ir pasinaudoti galimybe motyvus dėl nutarties teisėtumo įtraukti į apeliacinį skundą (CPK 334 straipsnio 3 dalis). Dėl šių aplinkybių kasacinis teismas padarė išvadą, kad teismo nutartis, kuria atsisakyta išduoti vykdomąjį raštą, užkerta galimybę tolesnei bylos eigai, todėl ji gali būti skundžiama CPK 334 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-270-1075/2019

Bankroto teisė

Dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo iš fizinio asmens bankroto administratoriaus

Pareiškėja (bankrutuojančio fizinio asmens bankroto administratorė) kreipėsi į teismą su pareiškimu dėl proceso atnaujinimo, kuriuo siekė atnaujinti procesą bankrutuojančio asmens ir jo sutuoktinės santuokos nutraukimo byloje. Pareiškėjos prašymas atnaujinti procesą buvo

grindžiamas tuo, kad sutuoktiniai sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių nenurodė vieno iš savo kreditorių. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai prašymo netenkino, priteisė iš administratorės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Byloje buvo sprendžiamas bylinėjimosi išlaidų priteisimo iš administratorės pagrįstumo klausimas.

Kasacinis teismas nurodė, kad Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo 22 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąrašas išlaidų, kurios gali būti priskirtos prie administravimo išlaidų, nėra baigtinis, nes tokiomis išlaidomis pripažįstamos ir kitos kreditorių susirinkimo patvirtintos išlaidos. Jeigu tam tikros išlaidos pagal savo teisinę prigimtį skirtos bankroto procedūroms atlikti, kreditorių interesams bankroto procedūrų metu ginti ar kitų bankroto administratoriui įstatymu pavestų funkcijų vykdymui, tai tokios išlaidos turi būti dengiamos iš administravimui skirtų lėšų. Nustatant, ar išlaidos priskirtinos prie administravimo išlaidų, atsižvelgtina į tokių išlaidų paskirtį, teisinę prigimtį, subjektus, kurių naudai tos išlaidos apmokamos, taip pat jų atsiradimo laiką.

Kasacinis teismas konstatavo, kad siekis išsaugoti bankrutuojančio fizinio asmens turtą, kai fizinis asmuo, atstovaujamas bankroto administratoriaus, ginasi nuo jam pareikštų kreditorių reikalavimų, yra tiesiogiai susijęs su bankrutuoti siekiančio fizinio asmens bankroto administratoriui įstatymu pavestų funkcijų vykdymu, o iš šios veiklos atsiradusios išlaidos priskirtinos prie fizinio asmens bankroto administravimo išlaidų. Remdamasis teismų nustatytais aplinkybėmis, kasacinis teismas konstatavo, kad pareiškėja prašymą dėl proceso atnaujinimo padavė ne dėl savo asmeninių, o dėl bankrutuojančio fizinio asmens ir jo kreditorių interesų. CPK 95 straipsnio 1 dalis įtvirtina išimtį, pagal kurią teismas turi teisę įpareigoti dalyvaujantį byloje asmenį, kuris nesąžiningai pareiškė prašymą atnaujinti procesą, atlyginti kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui šio patirtus nuostolius. Tačiau apžvelgiamu atveju bylą nagrinėję teismai, nenustatę, jog bankroto administratorė būtų vykdžiusi įstatyme nenustatytas funkcijas, peržengusi įstatymo jai suteiktas teises ar veikusi nesąžiningai, neturėjo teisinio pagrindo įpareigoti bankroto administratorę, kaip dalyvaujantį byloje asmenį, atlyginti kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui šio patirtus nuostolius. Teisėjų kolegijos vertinimu, teismo nutartimi iš pareiškėjos suinteresuotam asmeniui priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas (piniginė prievolė) atitinka administravimo išlaidų sampratą pagal savo teisinę prigimtį ir paskirtį, todėl yra teisinis pagrindas šias išlaidas priteisti ne iš bankroto administratorės, o iš bankroto administravimo išlaidų.

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį pakeitė, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą suinteresuotam asmeniui priteisdamas iš administravimui skirtų lėšų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-261-916/2019

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt